

Dviračių žygis „Istorinės atminties keliu“

Aukštelkų kaimo bendruomenė
 Šniuraitių kaimo bendruomenė
 Polekėles kaimo bendruomenė
 Kaimo sodyba „Atgal į gamtą“
 Stovykla „Robinzonai“

Rėmėjai ir partneriai:

Žygio organizatoriai:
 Radviškio rajono savivaldybės
 administracijos
 Paveldosaugos ir turizmo skyrius

1 Paminklas Kauliniuose skirtas Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečiui

Pastatytas 1928 m., tai ant betoninės stačiakampės pakylės stovinti akmeninė stela su akmeniniu kryžiumi viršuje ir įrašu: „Lietuvos / nepriklausomybės / 10 m. sukaktuvių / atminčiai 1928 m. / Kaulinių kaimas“. 1970 m. platinant kelią, stelą nuvežė į Aukštelkų apyl. tarybos pastato kiemą ir numetė kniūbsčių užrašą į apačią. Ten akmuo gulėjo iki 1990 m.

1990 m. rudenį stela restauruota ir pastatyta ant laiptuotos pakylės.

2 Paminklas Aukštelkuose skirtas Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečiui

Pastatytas 1928 m. mokyklos kieme. Statyba rūpinosi: mokytojas Leonas Bajarskas, Petras Bulzgis, Pranas Greičius, Aleksas Mekas. Antanas Vaičiūnas, Antanas Žukauskas. Paminklas – ant betoninės laiptuotos pakylės stovintis tašytų akmenų mūro obeliskas su akmeniniu kryžiumi viršuje. Obelisko priekinėje plokštumoje buvo Vyčio kryžius ir plokštė su įrašu: „Laisvę atgavę / jungo nebvilk / sim! / 1918 – 1928“. Paminklą juosė medinė tvorelė. Vietos valdžios nurodymu paminklas 1951 m. nugriautas.

1990 m. atstatytas. Prie obelisko pritvirtinta dar viena plokštė, kurioje nurodyti paminklo nugriovimo ir atstatymo metai.

3 Aukštelkų koplytėlė medyje

Ant galingo ąžuolo Aukštelkų kaime kabanti koplytėlė su Nazariečio skulptūra traukia daugelio praeivio akis. Į saugomų kultūros objektų gretas ją įrašyta 1993 m. kovą ir turi registrinį statusą. Tenykščiai gyventojai teigia, kad šioje vietoje jie ne tik pasisemia ramybės, bet ir meldžia Dievo palaimos.

4 Liaudiškių kaimo koplytėlė

Koplytėlė – memorialinis statinys. Statomos ant žemės, padarant akmenų ar plytų mūro pagrindą arba pritvirtinamos prie medžių kamienų, dažniausiai ąžuolo, beržo, pušies.

5 Kurų bažnyčia

Apie 1765 m. Kuruose pastatyta koplyčia. Ji 1803 m. buvo atnaujinta. Priklausė Radviliškio parapijai. Kuruose gyveno kunigas. Radviliškio klebono iniciatyva 1857 m. pastatyta dabartinė koplyčia. Po Antrojo pasaulinio karo vadinama bažnyčia. Bažnyčia liaudies architektūros formų, su šoninėmis zakristijomis, trisiene apside ir bokšteliu. Šventoriaus tvora akmenų mūro, su masyviais arkiniais vartais. Šventoriuje stovi medinė varpinė.

6 Polekėlės koplyčia-mauzoliejus

Koplyčia-mauzoliejus pastatytas 1893 m., iš dalies rekonstruotas 1975 m. Koplyčia 1993 m. įtraukta į Kultūros vertybių registrą.

Statinys klasicizmo stiliaus, kompaktinis, stačiakampio plano, vieno aukšto su pastoge ir laidojimo rūsiu. Pastato priekyje išlikę trijų pakopų granito laiptai. Durys metalinės dvivėrės, su kaltiniais ornamentais ir kalvio darbo apkaustais. Fasado viršuje pritvirtinta marmuro lenta su įgilintų raidžių įrašu lenkų kalba: „*Grób rodziny Dowiatów*“; virš durų angos statybos data: „1893“. Sovietmečiu vienas iš partinių veikėjų buvo sumanęs koplyčioje kaimui įrengti smuklę, kitų liudytojų pasakojimu – šašlykinę. Smuklės kape organizatorius buvo liepęs sumūryti net pagrindą barui, židinių, tačiau paveldosaugininkai tada uždraudė taip niekinti kapą. Vėliau koplyčios-mauzoliejaus geležinės ornamentuotos durys buvo užvirintos.

1970-1973 m. iš mauzoliejaus rūsiu buvo išnešti karstai su palaikais ir perlaidoti Polekėlės kapinėse. Tiksliai žinoma, kad viename iš karstų buvo Polekėlės dvaro savininkės Ievos Daujotaitės brolio Jono Daujoto palaikai. Kiti liudytojai pasakojo, kad buvę ir daugiau karstų, vieni atsimena pasakojimus, kad ten buvę palaidoti partizanai iš

Pumpučių giminės. Polekėlės Daujotų dvaras apie 1995 m. buvo nugriautas.

7 Buračų sodyba

Sidariai yra ant moreninės kalvos, nuo kurios į šiaurę prasideda pelkės, nutįsusios link Rėkyvos. Kaimo teritorijoje yra užpelkėjusių vietovių, tarp kurių iškyla kalvos. Iš tolo matosi cerkvė, gyvenamieji namai. Tolėliau, kaimo pakrastyje, prie pat geležinkelio juostos stūksa Buračų sodyba, kitaip dar vadinama Buračynė. Čia gimė ir augo tautodailininkai Bronius, Balys, Jonas ir Donatas Buračai. Jie buvo žymūs meno veikėjai, etnografai, fotografai.

Sodyba, kurioje gimė šie žymūs rajono žmonės, išliko iki šių laikų. Ją sudaro gyvenamas namas, klėtis bei gausūs želdiniai. Gyvenamajame name buvo numatyta įrengti Jono ir Balio Buračų memorialinę ekspoziciją

8 Šiaulėnų krašto muziejus

Šiaulėnų krašto muziejus įsikūrė sename, 1929-1930 m. statytame pastate. Šis pastatas priklausė Šiaulėnuose gyvenusiam medicinos felčerui K. Kuzminskui. Čia įkurti muziejų sumanyta prasidėjus Lietuvos atgimimui. Jo įkūrimui didžiausios įtakos turėjo K. Taliušienės geri norai įrengti ekspoziciją jos broliui V. Tiškui, kuris, grįžęs iš tremties, čia gyveno iki mirties. Muziejuje saugomi įvairūs buities reikmenys, prietaisai, nuotraukos, istoriniai užrašai, kiti eksponatai. Pastato centrinėje dalyje išlikusi autentiška virtuvė su duonkepe krosnimi bei kaminiu, kuriame buvo rūkoma mėsa.

9 Šiaulėnų Šemetų koplyčia-mauzoliejus

Koplyčia – romantizmo epochos su ryškiais neorenesanso bruožais. Ji pastatyta 1850 m. Diktariškių dvaro savininko Juozapo Šemetos lėšomis, tai Šemetų giminės mauzoliejus. Ji įrašyta į vietinės reikšmės architektūros paminklų sąrašą.

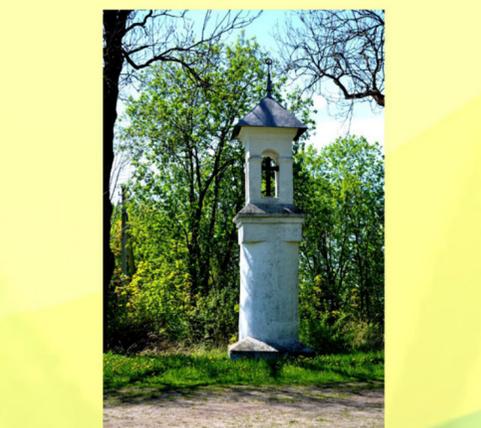
Statinys renovuotas 2012 m., įrengta Šiaulėnų kapinių senųjų kryžių ekspozicija. Rūsyje – kolumbariumas su 24 nišomis. Čia amžinojo poilsio atgulė Šemetų giminės atstovai. Toks kolumbariumas yra gana retas Lietuvoje.

Koplyčių-mauzoliejų puošia herbas, kuriame pavaizduota gulbė simbolizuoja grožį, grakštumą, šviesą ir meilę, liūtas – drąsą, stiprybę, narsą, o mėlyna spalva – tiesą ir lojalumą.

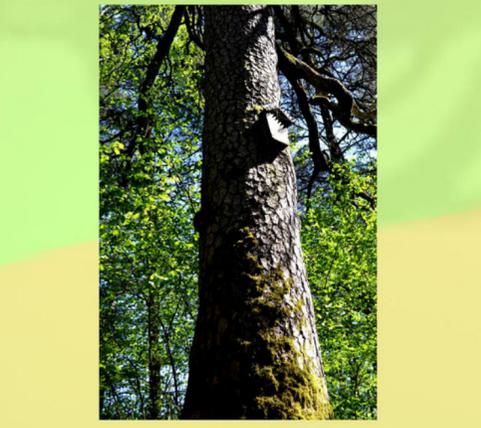
10 Šiaulėnų dvaro koplytstulpis

Mūrinis koplytstulpis pastatytas XIX a. pirmoje pusėje. Statybos iniciatoriumi greičiausiai buvo dvaro savininkas – Šemetų giminės atstovas.

11 Viliošių miško pušis su koplytėle

Pirmoji koplytėlė į pušį įkelta XIX amžiaus antroje pusėje, kai vietos gyventojas Anelė Vaicekauskienė, pagailėjusi kertamo pušyno, išpirko vieną išpuodingą medį, taip jį išgelbėdama. Nuo to laiko ji, jos vaikai bei provaikiai rūpinosi pušimi, vis pakeisdavo sudūlėjusias koplytėles.

12 Šiaulės apžvalgos bokštas

Šiaulės apžvalgos bokštas - tai bokštas pastatytas Kalnų kaime, ant aukščiausios apylinkės kalvos Tytuvėnų regioninio parko teritorijoje, Gomertos

kraštovaizdžio draustinyje. Nuo bokšto atsiveria įspūdingi Šiaulėnų ir Šaukoto apylinkių vaizdai. Nuo bokšto įrengtas pėsčiųjų takas veda link legendomis apipinto Kudinų piliakalnio, vad. Šiaulės kalnu.

13 Diktariškių dvaras

Ilgus amžius šios valdos priklausė Šemetų giminei. 1863 m. už dalyvavimą sukilime Juozas Šemeta caro valdžios ištremtas į Ufą, o jo dvaras nusavintas. Išliko klasicistiniai dvaro rūmai, XIX a. perstatyti Tado Šemetos. Tai vienaukštis mūrinis pastatas su dviaukšte centrine dalimi. Jo fasadą puošia 6 kolonų portikas, iš kiemo pusės centrinė dalis akcentuota 6 piliastrais ir trikampiu frontonu. T. Šemeta rūmus pavertė kultūros židiniu.

Nuo XIX a. dvaro šeimininkai dažnai keitėsi.

Likę iš lauko akmenų sumūryti dvaro tvartai, spirito varykla, svirnas.

14 Lietuvos partizanų ryšininkų miknių sodyba

Minaičių kaime, S. Mikniaus sodyboje įrengtame Prisikėlimo apygardos štabo bunkeryje 1949 m. vasario 16 d. Lietuvos partizanų vadovybė baigė sudaryti ir pasirašė Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Deklaraciją. Joje buvo išdėstytos pagrindinės sąjūdžio politinės programos nuostatos ir pabrėžta, kad okupacijos metu LLKS Taryba yra aukščiausias tautos politinis ir karinis organas, vadovaujantis politinei ir karinei tautos išlaisvinimo kovai, vienintelė teisėta valdžia okupuotos Lietuvos teritorijoje.

Šiam dokumentui ir jį parašiusiems signatarams atminti 2010 m. sodyboje iškilo paminklas (autorius – skulptorius J. Jagėla). Jame įamžinti visų aštuonių deklaracijų pasirašiusių partizanų vardai. Atstatytoje klėtyje atkurtas bunkeris ir įrengta ekspozicija.

15 Šeduvos žydų masinių žudynių vietos Liaudiškių miške

Kraupiausia diena, paženklinsi Šeduvos žydų istoriją nenuplaunamomis kraujo dėmėmis, buvo 1941 m. rugpjūčio 25-oji. Liaudiškių miške buvo sušaudyti 664 šeduvos žydai: 230 vyrų, 275 moterys ir 159 vaikai.

2014-2015m. įgyvendinant Šeduvos žydų memorialinio fondo, inicijuojančio Šeduvos žydų bendruomenės atminimo išsaugojimo ir įamžinimo projektą „Dingęs štetlas“, buvo įamžintas žydų, per Antrąjį pasaulinį karą nužudytų miškuose netoli Šeduvos, atminimas. Masinių Šeduvos žydų žudynių vietose sutvarkyta aplinka bei pastatyti nauji skulptoriaus Romo Kvinto paminklai: Durys ir Spindulys Žvaigždė.

16 Bebrųjų kaimo koplytėlė

Koplytėlė – memorialinis statinys. Statomos ant žemės, padarant akmenų ar plytų mūro pagrindą arba pritvirtinamos prie medžių kamienų, dažniausiai ąžuolo, beržo, pušies. Atnaujinta 2016 metais.

17 Pergalės deivės Nikės skulptūra

1919 m. lapkričio 21-22 dienomis Lietuvos savanorių kariuomenė po atkaklios kovos prie Radviliškio sutriuškino jungtinę vokiečių ir rusų kariuomenę, išgarsėjusią bermontininkų vardu.

Bronzinė Pergalės deivė, sukurtą skulptoriaus P. Mazūro, 1999 m. pastatyta Radviliškyje. Skulptūra simbolizuoja tautos laisvės ir pergalės idėją, o kardas jos rankose – padėką ir pagarbą tiems žmonėms, kurie kovojo už Lietuvos nepriklausomybę.

